

Csögör Lajos professzor életútja, tevékenysége és emlékezete

Péter Mihály, Péter H. Mária

Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem

Viața, opera și comemorarea profesorului Csögör Lajos

Cu ocazia celei de al 70-lea aniversare a înființării învățământului medical în limba maghiară la Tg. Mureș, cadrele didactice maghiare consideră că ar fi necesar să apară și pe paginile revistei *Orvostudományi Értesítő* un articol despre Lajos Csögör (1904–2003), medic stomatolog, profesor universitar, rector. După al doilea război mondial el a condus munca de organizare privind înființarea universității de limba maghiară din Cluj, respectiv a învățământului medico-farmaceutic. El a fost și primul rector al Universității Bolyai respectiv al Institutului de Medicină și Farmacie din Tg. Mureș. Pentru meritele sale didactice, științifice și ale activității publice remarcabile a fost decorat cu înalte distincții. În scopul comemorării sale au fost organizate mai multe conferințe și s-au înființat două distincții purtând numele lui.

Cuvinte cheie: Csögör Lajos, învățământ medical din Tg. Mureș.

Csögör Lajos
(1904–2003)

Dr. Péter Mihály

540103 Marosvásárhely - Târgu Mureș

Aleea Cornișa 20/14

E-mail: peterm@rdslink.ro

Course of life, work and commemoration of Professor Csögör Lajos

On the occasion of the 70th anniversary of the establishment of the Hungarian medical education in Marosvásárhely, the Hungarian members of the teaching staff considered it necessary to appear the commemoration of Professor Csögör Lajos (1904–2003) dental professor and rector, in the journal *Orvostudományi Értesítő*. He was after the second world war the leader of the organization of Hungarian University in Kolozsvár/Cluj, and medical – pharmaceutical education, moreover, he was the first Rector of the University Bolyai Tudományegyetem, and afterwards the first Rector of the Medical and Pharmaceutical Institute of Marosvásárhely/Tg. Mureș. He received awards for his enduring work in education, science and public life. For the preservation of his memory numerous conferences were organized and he is the person giving his name to two prizes.

Keywords: Csögör Lajos, medical education in Marosvásárhely/Tg. Mureș.

A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvosképzés létrehozásának 70. évfordulója alkalmából az egyetem magyar oktatói szükségesnek tartják, hogy az *Orvostudományi Értesítő* hasábjain is megjelenjen egy megemlékezés Csögör Lajos orvosprofesszorról, aki a második világháború utáni kolozsvári magyar előadási nyelvű Állami Tudományegyetem, valamint az orvos- és gyógyszerészképzés megszervezésének vezetője, a Bolyai Tudományegyetem, majd a Marosvásárhelyi Orvosi- és Gyógyszerészeti Intézet első rektora volt.

A Mezőség közepén, Nagysármáson (jelenleg Sármașu, Maros megye) született, 1904. március 18-án. Elemi iskolába szülőfalujában járt, a középiskoláit a nagyenyedi Bethlen Kollégiumban végezte, ott is érettségizett 1923-ban [24]. Egyetemi tanulmányait Szegeden kezdte a Ferenc József Tudományegyetem Orvosi Karán. Az abszolutórium kézbevétele után, 1928-ban hazatért, és beiratkozott a kolozsvári I. Ferdinánd Király

Tudományegyetem Orvosi Karán a IV. évre. A két utolsó évet – az akkori előírás szerint – tehát még egyszer végigjárta, végül ugyanott 1933. március 18-án megkapta az orvosi oklevelet [24,25,26].

Még abban az évben megkezdte a kolozsvári Fogászati Klinikán a fogorvosi képesítő tanfolyamot, aminek egy év volt az időtartama. A fogorvosi képzésnek elnyerése után magánrendelőt nyitott Nagysármáson, amelyet egy évig működtetett. 1935-től 1940-ig fogorvosi rendelője mellett a neves nagyenyedi Bethlen Kollégium iskola-fogorvosaként tevékenykedett [24,25,26]. A második bécsi döntés (1940) után visszatért Kolozsvárra, és állásért jelentkezett a Fogászati Klinikán, ahol azonnal alkalmazták (1940. szept. 11.). Azt, hogy először gyakornoknak vagy egyenesen tanársegédnek nevezték ki, nem tudtuk tisztázni, mert mindkét lehetőségre találtunk adatot. Az viszont egyértelmű, hogy 1943. július 1-jén Kopár Gerő főorvos a klinika vezetője, Ghidrai Liviusz IX., Csögör Lajos pedig X. fizetési osztályú tanársegéd [23]. Az *Országos Orvosi Kamara hivatalos orvosi cím és Közegészségügyi Adattára az 1942. évre* c. kiadvány szerint dr. Csögör Lajos tanársegéd magánrendelőt tart fenn a jelenlegi Regele Ferdinand út 141 szám alatt, a Gyergyay-féle házban [1].

1944. október 11-én a szovjet katonaság bevonult Kolozsvárra. Az egyetem a helyén maradt és tovább működött [12]. Később Kopár Gerő eltávozott. Ekkor a Fogászati Klinika vezetését Csögör vette át, tanári minőségben, és tartotta az előadásokat Kolozsváron már az 1944/45-ös tanévben. Közben október 13-án Csögört kinevezték Kolozs megye alispánjává. Ezt a tisztséget 1945 őszéig viselte. 1945. március 10-én az Egyetem itt maradt tanári kara „megválasztja” őt egyetemi tanárnak [24]. Május 29-én megjelenik a *Hivatalos Közlönyben* a 406. és 407. Rendelet törvény [2,9,12,20]. Előbbi elrendeli az I. Ferdinánd király Tudományegyetem visszatérését eredeti székhelyére, Kolozsvárra, ahol 1920-tól 1940-ig működött, míg utóbbi azt, hogy Kolozsváron **magyar előadási nyelvű Állami Tudományegyetem** létesüljön négy karral. A Nemzetnevelésügyi Minisztérium az 1945. június 4-i keltezésű 137.581. számú rendeletével kinevezett a magyar egyetem ügyeinek intézésére egy háromtagú bizottságot. Ennek Csögör professzor lett az elnöke, tagjai pedig dr. Demeter János és dr. Jancsó Elemér voltak [2,8,9,12]. Június 6-án megbízták Csögört a rektor hatáskörébe tartozó teendők ellátásával [2]. A Nemzetnevelésügyi Minisztérium által történt hivatalos professzori kinevezésére 1945. szeptember 22-én került

sor. 1945. november 1-jén a minisztérium hivatalosan kinevezi rektornak, és megerősíti az egyetemi tanári tisztségben. Így Csögör Lajos professzor 1945-től 1948-ig a kolozsvári Magyar Tannyelvű Állami Egyetem, illetve 1945 decemberétől az új elnevezése szerint a Bolyai Tudományegyetem első rektora volt. Mikor 1945 végén az Orvosi Kar átköltözött Marosvásárhelyre, Csögör professzor rektorként még Kolozsváron maradt, de hetente átjárt Marosvásárhelyre előadásait megtartani az orvoskari hallgatóknak és a posztgraduális fogorvosi szakképzésen részt vevő orvosoknak, illetve a Fogászati Klinika munkáját tanszékvezetőként irányítani. Marosvásárhelyre csak 1949 őszén költözött le a családjával együtt, tehát a tanügyi reform utáni évben [16].

Családjával kapcsolatos részletes adatok a *Teremtő életek – marosvásárhelyi személyiségek* c. kötetben [17] találhatóak. E helyen csak néhány adatot említünk. Felesége Csögör Erzsébet született Falk (1911–1996) pszichológus, egyetemi előadótanár volt. Két fiuk van: András fogorvos, költő és István kutató orvos. András Németországban és Svájcban, míg István Németországban él.

Az 1948-as tanügyi reform [21,22] az orvostudományi karokat, az újonnan létesített fogorvostudományi és gyógyszerészeti karokkal együtt, önálló oktatási egységekké vonta össze: **Institutul de Medicină și Farmacie (IMF)**, azaz **Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet (OGYI)** néven. Így jött létre Marosvásárhelyt a MOGYI is, elválva a Bolyai Tudományegyetemtől. Előbbinek továbbra is Csögör professzor maradt a rektora 1949-ig, míg utóbbinak Kolozsváron 1948-tól Balogh Edgár professzor lett a rektora. A tanügyi reformot követő alapvető változások az orvos- és gyógyszerészképzésben még alig öltöttek alakot, amikor 1949. november 3-án az állambiztonsági szervek Csögör professzort, a MOGYI rektorát Marosvásárhelyt letartóztatták, és koholt vádak alapján többedmagával bebörtönözték [7,13,16,17].

Két ítélete volt, az első két évre, a második hazaárulásért hat évre ítélte el [7]. A börtönökben (Jilava, Ghenci, Ocnele Mari, Văcărești és mások) töltött idő megszakítás nélkül 5 év és 7 hónap volt. 1955. május 27-én kegyelemben részesült (*Bilet de Liberare Nr. 359/955*), és ezt követően visszahelyezték professzori állásába a MOGYI Fogászati Klinikájára. Egy év múlva, 1956. június 16-án a bukaresti Katonai Törvényszék az 1954. április 26-i ítéletet (*Sentința penală Nr. 502/954 din 26.04.1954, crima de înaltă trădare, art. 184 cp.*) megsemmisítette, előzetes politikai és jogi rehabilitációja után kimondta ártatlanságát, és minden további eljárást megszüntetett

ellene (*Sentința Nr. 673 din 1956 iunie 16: „achită de orice penalitate pentru crima de înaltă trădare...”). Tehát, folytathatta oktatói és tudományos tevékenységét [22,24]. 1964-ben tiltakozása ellenére másodszer is kinevezték a MOGYI rektorának, de amikor 1967-ben nagyobbik fia külföldön maradt, a felsőbb szervek elfogadták lemondását e tisztségről. A Fogászati Klinikát, utóbb a Konzerváló Fogászati és Fogágybetegségek Klinikáját 1973-ig vezette, majd ekkor nyugalomba vonult, de doktoranduszait tovább is irányította.*

Nyugdíjba vonulása után jutott ideje arra, hogy barátai sürgetésére, papírra vesse a Kolozsvári Magyar Egyetem megszervezésével kapcsolatos emlékeit. A kéziratot véleményezés és lektorálás végett kolozsvári barátainál hagyta, és feleségével Magyarországra utazott, hogy részt vegyen Szegeden a díszdoktorrá avatásán, 1985. október 22-én. Előadásának címe: *Egyetemünk alapítása és az orvoscépzés* volt. Ott tudta meg, hogy Kolozsváron, egy házkutatás során kéziratát az állambiztonsági szervek elkobozták [7,17]. Bár a kézirat csak igazat és semmi olyant nem tartalmazott, ami a román állam törvényeibe ütközne, többek tanácsára nem tértek haza. Utolsó marosvásárhelyi lakásuk a Rákóczi Ferenc (jelenleg Avram Iancu) utca 5 szám alatti családi házban volt. Budapesten telepedtek le, a Kitaibel Pál utca 11. szám alatti társasház II. emeletén levő szép, tágas öröklakásban, ahol szívesen elbeszélgetett régi ismerőseivel, volt tanítványaival az „otthoni dolgokról”. Mindenre és mindenkire emlékezett, minden érdekelt, ami szülőföldjén történt. Lélekben mindig ott élt. Csaknem századik évébe lépett, amikor 2003. július 8-án, Budapesten csendesen megpihent [*Halotti anyakönyvi kivonat 775/2003*]. A Budaörsi Újtemetőben helyezték örök nyugalomra július 12-én, felesége mellé. Marosvásárhelyről két tanítványa, Bocskay István és Kovács Dezső fogorvos professzorok vitték az utolsó üdvözlőtemetésére [16]. Mint embert, legközelebbi munkatársa és utóda, Bocskay István professzor búcsúztatójában így jellemezte: „Ő volt az az intézetvezető, aki mélyeséges humanizmusával, bölcsességével, nyugalomával fegyelmet, ugyanakkor kellemes munkalétkört teremtett – több évtizeden át – azokban a közösségekben, amelyeket irányított /.../. Csögör professzor több évtizede áttelepült Magyarországra. Mégis úgy éreztük, hogy haláláig köztünk maradt. Többszöri látogatásaink során meggyőződünk arról, hogy mindvégig megőrizte teljes szellemi frissességét, jó kedélyét. Úgy éreztük, hogy erőt ad az itthoni munkához, küzdelmeinkhez /.../. Öröklé fiatal szíve 99 éven át Erdélyért dobogott /.../” [4].

Csögör professzor szakmai tevékenysége öt pontba foglalható össze: 1. szakorvosképzés és továbbképzés, illetve az oktatók utódainak nevelése; 2. fogorvosi alapismeretek tanítása az orvosi karok hallgatóinak, majd az újrendszerű fogorvostan hallgatóknak; 3. fogászati szakdolgozók képzése; 4. tudományos kutatás; 5. tudomány-szervező és -terjesztő tevékenység. Emellett a mindennapi klinikai munkát is végezte. Sokrétű munkásságának fő érdeme az egyetemi szintű oktatás szervezése és maga az oktatás volt. Mint arra már utaltunk, a posztgraduális fogorvosképzés már az 1945/46-os tanévben megkezdődött a marosvásárhelyi Fogászati Klinikán, és 1962-ig tartott. Közben 1948-ban létrehozták a Fogorvosi Kart, ahol beindult az újrendszerű fogorvosképzés (érettségi után 5-6 éves időtartammal), aminek megszervezésében jelentős szerepet játszott mint a tanügyi reform országos előkészítő bizottságának tagja. Csögör professzor mindkét oktatási formában aktívan vett részt, kivéve a politikai fogolyként börtönben töltött éveket, amikor volt munkatársai helyettesítették [16,22]. Az ártatlanul elszennvedett, embert próbáló évek nem tudták se jellemét, se munkaképességét megtörni. Rehabilitációja után 1958-ban Guzner Miklóssal és Mészáros Gézával jegyzetet írt *Fogászat* címen [3] az orvostudomány hallgatók számára, mivel az 1951/52-es tanévtől kezdve az 1960/61-es tanévig szünetelt a Fogorvosi Kar, illetve az újrendszerű fogorvosképzés Marosvásárhelyt [16]. A Kar újraindítása, valamint az a tény, hogy 1962-ben bevezették a kétnyelvű oktatást (magyar vagy román nyelvű előadások és csak román nyelvű gyakorlatok), ez óriási felelősséget rótt Csögör professzor vállára. Így a fogorvosképzésben a probléma kettős volt: új tanszékeket kellett létrehozni, felszerelni és tanszemélyzettel, illetve szakdolgozókkal ellátni. Csögör professzor nemcsak az egész kar szervezését végezte, egy-két tapasztalt munkatársával, de ő maga effektíven két tanszéket, esetenként hármat is vezetett. A két ellentmondásosnak tűnő kérdést, a magyar vonal megtartását, fejlesztését, illetve a román vonal kiépítését bölcsességgel, magas igényességgel és mély humanizmussal oldotta meg. Erre szükség is volt, hiszen a posztliceális fogorvosképzés és a kétnyelvű oktatás bevezetésének periódusában csak a MOGYI fogorvosi tantestületet több mint tíz román anyanyelvű kollégával bővült [16,17].

Tudományos tevékenysége sokoldalú. Mint már láttuk, központi kérdése a fogszuvasodás és a szájbetegségek megelőzése volt. Külön kiemeljük, hogy már mint fiatal nagyenyedi iskola-fogorvos, de később is mint egyetemi tanár, különös gondot fordított az iskoláskorúak e

vonatkozásban történő nevelésére. A száj- és fogbetegségek megelőzése céljából színvonalas, de közérthető, hasznos ismeretterjesztő munkát írt, amelyet az Állami Könyvkiadó 1949-ben tett közzé [3]. Ő volt országos viszonylatban az első, aki az 1960-as években kezdeményezte a marosvásárhelyi vezetékes ivóvíz fluoriddal való dúsítását, aminek következtében 30%-kal csökkent az iskoláskorú gyermekek caries gyakorisága [5]. A helyes szájápolásról írt munkái, az ivóvíz fluorozásával a fogsúvasodás megelőzésében elért eredményei a maguk idején úttörők voltak, és ma is helytállóak [14,15].

A Konzerváló Fogászati Klinika tudományos életében jelentős hangsúlyt kapott a Csögör professzor kezdeményezésére létrehozott és a klinika keretében működő Fogkórszövettani és Mikrobiológiai Kutatólaboratórium. Csögör professzor nyugdíjazása (1973) után a laboratórium vezetését Bocskay professzor vette át, ez volt az egyedüli egység az országban, ahol évtizedeken keresztül fogkórszövettani kutatások folytak. Kutatásaik színvonalát bizonyítja, hogy több nemzetközi kongresszus (Madrid 1965, Párizs 1973 és 1992, Hamburg 1980, Gödöllő 1986, Budapest 1987, 1993, 1996, Athén 1988) tűzte napirendre eredményeik bemutatását [5].

Fogorvostudományi dolgozatai a következő szaklapokban jelentek meg: *Orvosi Szemle* (Kolozsvár), *EME Orv. Értesítő*, *Orvosi Szemle – Revista Medicală* (Marosvásárhely), *Stomatologie* (Bukarest), *Fogorvosi Szemle* (Budapest).

A marosvásárhelyi Fogorvostudományi Karon a doktorátus vezetői minőséget elsőként Csögör professzor kapta meg 1965-ben [22]. Ezzel lehetőség nyílt a kar tanszemélyzetének a tudományos fokozat megszerzésére és ezáltal magasabb oktatói beosztás elérésére. De éltek a lehetőséggel más egyetemi központokban dolgozó kollégák is. Csögör professzor irányításával a következő fogorvosok nyertek doktori fokozatot: Cristoloveanu Radu (1970), Marosvásárhely; Bordeanu Ioan (1970), Temesvár; Bocskay István (1971), Marosvásárhely; Grivu Ovidiu (1971), Temesvár; Mocanu Venera (1971), Marosvásárhely; Monea Alexandru (1974), Marosvásárhely; Sculeanu Anton (1975), Marosvásárhely; Cleante Elena (1979), Marosvásárhely és Borzea Dorin (1982), Kolozsvár. Mivel az érdeklődés a tudományos fokozat megszerzése iránt nőtt, 1970-ben Guzner professzornak is megadták a doktorátusvezetői jogot. Sajnos korai halála miatt csak Ieremia Luciannak, a későbbi professzornak sikerült értekezését még nála megvédenie. További doktoranduszai közül Cseh Zoltán 1974-ben,

Bozac Ileana 1976-ban és Toszó Sarolta 1979-ben már Csögör professzornál szerezték meg a doktori címet [16].

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy országunkban 1969-ben megalakult, más szakakadémiákkal párhuzamosan az Orvostudományi Akadémia. Ennek rendes tagjává és ugyanakkor alelnökévé is megválasztották Csögör professzort. A Román Tudományos Akadémia Marosvásárhelyi Kutatóállomása ekkor átkerült az Orvostudományi Akadémia hatáskörébe. Ennek igazgatói tisztségét 1969 és 1973 között Csögör professzor látta el, jelentősen hozzájárulva ezen intézmény fejlődéséhez [11].

Tagja volt 1937-től az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek (EME). 1946. november 8-án beválasztották az igazgató választmányba, majd 1948. június 19-én a „hetes bizottság” vagy „intézöbizottság” tagja lett, és az maradt 1949-ig, az Egyesület önkényes megszüntetéséig. Csögör professzor Miskolczy Dezsővel együtt szerkesztette az *Értesítő a Bolyai Egyetem Orvostudományi Karának és az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának munkájáról* c. kiadványsorozat 1948-ban megjelent 63. kötetét [18]. Főszerkesztője volt 1964–67 között a MOGYE kétnyelvű *Orvosi Szemle–Revista Medicală* c. folyóiratnak. Szerkesztőségi tagja volt a *Stomatologia* c. országos folyóiratnak 1959-től az 1973/6. számmal bezárólag. 1948-tól a Magyar Fogorvosok Társaságának tiszteletbeli tagja, 1985-ben a Szegedi Orvostudományi Egyetemen díszdoktorrá avatják [17].

Csögör Lajos professzor jelentős közírói és szerkesztői tevékenységet is kifejtett. Munkatársa volt az *Erdélyi Fiatalok* (1930–1940) c. havi, majd negyedévi folyóiratnak, szerkesztőségi tagja a *Falvak Népe* (1932–1933) és felelős szerkesztője a magyarpárti ellenzékét képviselő *Ellenzéki Közlöny* két utolsó számának (1933–1934). Ez utóbbi lapot a negyedik szám után betiltották, Csögör Lajos fiatal fogorvost pedig törvény elé állították államelenes uszítás vádjával. Az ügyész ötévi elzárás kiszabását kérte hazaárulás címén. Csak Szegő Imre védőügyvéd ügyességén múltott, hogy ez alkalommal felmentéssel végződött a tárgyalás [10]. Számos cikke jelent meg a napisajtóban az orvosi etika, az ifjúság nevelése és az orvosképzés kérdéseiről.

Csögör professzor jelentős közéleti tevékenységet is kifejtett. Mint említettük, az 1944-es főhatalomváltás után fontos közigazgatási állást töltött be, alispánja volt Kolozs megyének. Tagja volt a Magyar Népi Szövetség „százás” intézöbizottságának. 1948. március 28-ától gyakorlatilag 1949. november 3-ig, letartóztatásáig tagja

volt a Nagy Nemzetgyűlésnek, majd 1965–1975 között ismét annak tagja lett. Ennek keretében több magas feladatkört látott el. Így 1948-tól az Országos Egészségügyi Tanács (*Consiliul Sanitar*) tagja, illetve az Egészségügyi és Népjóléti Bizottság alelnöke.

Politikai tevékenységéről is említést kell tenni. Szakmai, politikai, közigazgatási és közéleti vonalon történő gyors felemelkedését nemcsak kiváló szakmai felkészültségének, közismert jó szervezőképességének és becsületességének köszönhetette, hanem baloldali beállítottságának, széles körű politikai látókörének és magas szintű összekötetéseknek is. A marxista, szocialista tanokkal, törekvésekkel már orvostanhallgató korában megismerkedett. Ezekben nem célt, hanem eszközt látott a szegénység felszámolására, a nemzeti kisebbségek jogegyenlőségének igazságos megoldására, egy új, egy jobb világ megteremtésére [17].

Munkásságát több magas kitüntetés adományozásával ismerték el. Így például a *Munka Érdemrend* III. fokozata (1958), majd II. és I. fokozata, a *Szocialista Munka Hőse* (1971), *Érdemes Orvos* (1972), a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem *honoris causa doktora* (1985), 1995. június 3-án a Bolyai Tudományegyetem alapításának 50. évfordulója alkalmából a Budapesten rendezett emlékülésen *Pro Cultura Hungarica* kitüntetést kapott, ugyanazon évben október 23-án alkalmából a *Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjét* adományozták számára [17]. 2000-ben a Pápai Páriz Alapítvány kuratóriuma és az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya elsőként neki ítélte oda a *Pápai Páriz Emlékérmét*. Mikor utoljára találkoztunk, elmondta, hogy ez a kitüntetés áll legközelebb szívéhez, nemcsak Nagyenyed miatt, hanem azért is, hogy látja, hogy „otthon” még számontartják [18]. Végül 2004-ben az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának április 15–17. között Kolozsváron tartott évi tudományos ülésének megnyitóján a marosvásárhelyi Stúdium Alapítvány elsőként őt tüntette ki „post mortem” *Miskolczy Dezső Emlékplakettel és díjjal* [18].

Hogy emlékezete ma is él, bizonyítja, hogy az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya 2005-ben egy díjat alapított, a három kar legkiválóbb végzős hallgatói kitüntetésére. Ezt egyetemünk első rektorának tiszteletére és emlékezetére „*Csögör Lajos Hallgatói Díj és Oklevél*”-nek nevezték el. A díj és az oklevél átadására évente egyszer kerül sor a Vártemplomban, az évzáró ünnepség keretében tartott ökumenikus istentisztelet alkalmával. Ezt a díjat először 2006. június 24-én osztot-

ták ki [18]. A magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés szervezésében elért kiemelkedő eredmények elismerésére a szakosztály létrehozott még egy díjat, a „*Csögör Lajos Díjat*”, amit Csögör professzor kisméretű bronz mellszobrára és egy oklevél képez. A szobor Petrovits István sepsiszentgyörgyi szobrászművész alkotása. Ez két évente kerül kiosztásra. Első alkalommal, 2013-ban Szabó Béla professzornak ítélték oda.

Csögör Lajos rektor tiszteletére Marosvásárhelyen két konferenciát is szerveztek. Az egyiket a Magyar Tudomány Napja Erdélyben 9. Fórumának keretében, 2010. november 12-én, a Kultúrpalota Kistermében tartották. Az emlékkonferencia kezdeményezője és a szervezőmunka irányítója, az ünnepelt tanszéki utódja, Bocskay István professzor volt. A szervezést az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Egészségügyi Szakbizottsága, valamint a Stúdium Alapítvány végezte. Az ülésen részt vett Csögör András, az ünnepelt idősebbik fia és családja. Kisebbik fia, István egészségi okok miatt nem vehetett részt a konferencián. Az ülést Egyed-Zsigmond Imre professzor, az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztály akkori elnöke vezette. Az ülésvezető bevezető szavai után, Bocskay István *Csögör Lajos az egyetemalapító* című előadása hangzott el, ezt követően Kilyén Ilka színművésznő egy Csögör András-verset adott elő, majd Péter Mihály *Csögör Lajos tudományos munkásságát* ismertette. Feszt György professzor pedig bemutatta *A Csögör Lajos börtönévei* (1949–1955) c. kötetet, amelyet Csögör István állított össze [7]. Ezt követően az 1994-ben Csögör professzorral Barabás Béla által készített és DVD-re rögzített videointerjú-részletek vetítésére került sor „*Hangemlékek*” címen. Végül Csögör András köszönetet mondott a szervezőknek és a jelenlévőknek édesapja emlékének felidézéséért. Az emlékülés a Művészeti Középiskola tanulói által előadott szimfonikus zeneszámmal ért véget [17].

A másik emlékülésre 2014. március 18-án, Csögör professzor születésének 110. évfordulója napján került sor. Ez utóbbit a Romániai Magyar Orvos- és Gyógyszerészképzésért Egyesület szervezte a Deus Providebit Tanulmányi Ház Szent Mihály termében. Az ülésen a Pécsi Egyetem Orvosi Kara is képviseltette magát. A MOGYI egykori tanárai, alkalmazottai és a jelenlegi egyetemi hallgatók zsúfolásig megtöltötték a termet. Elsőként Péter Mihály emeritus professzor *Csögör Lajos professzor életútja* c. előadása hangzott el. Utána Bocskay István mint volt tanítvány, majd kolléga, Csögör profesz-

szorral kapcsolatos személyes élményeit elevenítette fel, méltatva elődjének, az alapítórektornak érdemeit, tudományos eredményeit. Ezt követően Lázok János egyetemi tanár Csögör Lajos emlékiratainak és az 1944–1949 közötti dokumentumoknak sorsáról, ezek megmentéséről tartotta előadását, melyeket a Vincze Gáborral együtt szerkesztett kétkötetes munkájukban közöltek [12,13]. Az előadásokat hozzászólások követték, melyek az ünnepeket méltatták. Ez alkalommal felmerült, hogy az egyetem első rektorának szobrot kellene állítani. A javaslatot a jelenlévők egyhangúan támogatták, felajánlásokat tettek, és ennek érdekében egy bizottságot hoztak létre [6].

A fenti két emlékülésen kívül, 2014. december 8-án a marosvásárhelyi magyar nyelvű orvostudomány 70. évfordulója tiszteletére, az ünnepi év keretében szervezett egyetemi napok alkalmából a Marosvásárhelyi Magyar Diákszövetség Fogorvosi Karának platformja villámcsődület formájában emlékezett meg az egyetemalapító Csögör Lajos rektoráról. Ez esemény alkalmából Csögör Lajos, az egykori rektor érdemeinek rövid méltatása után, három fehér galambot felrepítettek, melyek a MOGYE három karát szimbolizálták [19].

Összegezve Csögör Lajos egykori rektor életútját és tevékenységét, megállapíthatjuk, hogy az a tény, hogy a második világháború után Kolozsvárt magyar egyetem maradt, illetve jött létre, két vezető személyiségnek és munkatársaiknak köszönhető. A FJTE helybenmaradása utolsó rektorának, Miskolczy Dezső professzornak tulajdonítható, aki az 1944. szeptember 15-i tanácsülésen ezt kimondta [12]. Csögör professzor sokoldalú életművének pedig egyik legkiemelkedőbb megvalósítása az volt, hogy a kolozsvári magyar nyelvű Állami Tudományegyetemet, a későbbi Bolyai Tudományegyetemet megalapította, illetve megszervezte. Ő lett ennek, majd az Orvosi Karból Marosvásárhelyen létrehozott OGYI-nak is első rektora.

Csögör professzor életútját és tevékenységét egy önmagáról írt mondattal zárjuk: „Munkám lényegének azt tartom, hogy az anyanyelvű oktatás továbbvitelével és törvénybe iktatásával lehetőséget biztosítottunk arra, hogy több ezer fiatal akadály nélkül kezdhesse meg és végezhesse tanulmányait. Hogy ma több ezer magyar szakember dolgozik a kulturális élet legkülönbözőbb területein, az a mi munkánk érdeme is, és örülök, hogy részese lehettem ennek a munkának” [8,17].

Csögör Lajos professzor, kiemelkedő közéleti személyiség, az erdélyi magyar értelmiség egyik köztiszteletben álló szellemi irányítója maradandó munkájával elévülhe-

tetlenül beírta nevét nemcsak az erdélyi, hanem az egyetemes magyar felsőoktatás- és tudománytörténetbe is.

Irodalom

1. Bakács Gy. (szerk.) - *Az Országos Orvosi Kamara hivatalos orvosi cím- és közegészségügyi adattára az 1942. évre*. Grafika Nyomda, Nagyvárad.
2. Barabás B., Joó R. (szerk.) - *A Kolozsvári Magyar Egyetem 1945-ben*. Magyarságtudományi Intézet, Budapest, 1990, 75-77, 81, 89.
3. Barabás B., Péter M., Péter H. Mária (szerk.) - *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve. Adatok, emlékezések*. Teleki László Alapítvány, Budapest, é. n. [1995], 209-215, 330, 333.
4. Bocskay I.: Búcsú dr. Csögör Lajos professzortól. *Népújság*. LV. évf., 159. (15426) sz., 2003. július 11.
5. Bocskay I. - Konzerváló Fogászati és Parodontológiai Klinika. In: Péter M.: *Az erdélyi fogorvoslás történetéből*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006, 210-213.
6. Bodolai Gyöngyi - A folytonosság újratelemzője. *Népújság* 2014. márc. 21.
7. Csögör I. (összeállította) - *Csögör Lajos börtönévei (1949–1955)*. Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2010, 1-143 + életinterjú DVD lemezen.
8. Csögör L. - Lapok a Bolyai Egyetem történetéből. I–XIX fejezet. *Erdélyi Figyelő* (Marosvásárhely) 1990, 11-24 sz.; 1991, 1-10 sz.; 1992, 1-2 sz.
9. Csögör L. - Visszapillantás – önvizsgálat. In: Barabás B., Péter M., Péter H. Mária (szerk.): *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve. Adatok, emlékezések*. Teleki László Alapítvány, Budapest, é. n., [1995], 11-26.
10. Dankanits Á. - Együtt a közös úton. Beszélgetés Csögör Lajossal. *A Hét*, 6. évf. 4. sz., 10, 1975. jan. 24.
11. Feszt T. - A Román Akadémia Marosvásárhelyi Kutatóállomása. In: Barabás B., Péter M., Péter H. Mária (szerk.): *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve. Adatok, emlékezések*. Teleki László Alapítvány, Budapest, é. n. [1995], 268-269.
12. Lázok J., Vincze G. (szerk.) - *Erdély magyar egyeteme 1944–1949. I. kötet, Csögör Lajos Emlékirata. Dokumentumok 1944–1945*. Custos kiadó, Marosvásárhely, 1995, 112-118, 120-122, 216-218, 239.
13. Lázok J., Vincze G. (szerk.) - *Erdély magyar egyeteme 1944–1949. II. kötet*, Custos - Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1998, 268-272.
14. Murray J. J. et al. - *Fluorides in caries prevention*. Third Edition Butterworth – Heinemann, Oxford, 1991, 80-81, 83-84.
15. Nyárasdy I., Bánóczy J. (szerk.) - *Preventív fogászat*. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2009, 101.
16. Péter M. - *Az erdélyi fogorvoslás történetéből*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006, 188-192, 196-201, 235-239, 286-290.
17. Péter M. - Csögör Lajos (1904–2003.) In: Pál-Antal S., Simon Zs. (szerk.) - *Teremtő életek – marosvásárhelyi személyiségek*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2011, 173-186.
18. Péter M., Péter H. Mária: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának százéves tevékenysége 1906–2006*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2006, 32, 40, 41, 52-53, 55, 91, 96, 104-106, 109.

19. Vass Gyopár - Ajtón kívül emlékeztek az alapítóra. *Vásárhelyi Hírlap* 2014. dec. 9.
20. ***Monitorul Oficial nr. 119 din 29. mai 1945. Decretul Nr. 406, 407/1945.
21. *** Monitorul Oficial Nr. 177 din 3 aug. 1948. Decretul Nr. 175.
22. *** *Institutul de Medicină și Farmacie din Tg. Mureș 1945–1967*. Ministerul Invățământului, IMF Tg. Mureș, 1967, 6,120-126, 153.
23. *** Fac. de Medicina Franz Jozsef Cluj. Román Nemzeti Levéltár Maros Megyei Hivatala. Fond 576. Inv. 673, 1293/1940, 2-33.
24. *** Inst. Med. Farm. Tg. Mures. Román Nemzeti Levéltár Maros Megyei Hivatala. Fond 576, inv. 672, 674/1958, 2-13.
25. *** *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon*. (RMIL) 1. kötet A-F, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1981, 351.
26. *** *Magyar Nagy Lexikon*, 6. köt., Magyar Nagy Lexikon Kiadó, Budapest, 1998, 175.